

KONDOR ATTILA: VERTIKÁLIS TÁJ

[ARTMAGAZIN ONLINE](https://www.artmagazin.hu)

[HTTPS://WWW.ARTMAGAZIN.HU/ARTICLES/VENDEGTARTALOM/KONDOR_ATTILA_VERTIKALIS_TAJ](https://www.artmagazin.hu/articles/vendegartalom/kondor_attila_vertikalis_taj)

2024-09-17

Tóth Károly

Kondor Attila a kortárs magyar képzőművészet kiemelkedő alkotója, egy páratlanul konzekvens és tudatos festészeti gyakorlat épített fel az elmúlt évtizedekben. Mindig lenyűgözött az a következetesség, ahogy lépről-lépésre, fokról-fokra haladva nyitott meg maga előtt újra fejezeteket művészetében. Amikor a mai megnyitóra készülve még a nyár folyamán megnéztem műtermében a már befejezett, elkészült műveket és izgalmas diskurzust folytattunk ezekről, már akkor világos volt, hogy Kondor Attila ezen kiállításával ismét a festészet kontemplatív útjainak keresésére indul: az emberi szemlélődés természetben és épített környezetben való elmélyülésének lehetőségét, azaz a cselekvő vita activa és a meditatív vita contemplativa közötti feszültség feloldását kutatja.

Erre a kiállításra festett sorozatai is megerősítenek bennünket abban, hogy elmélyült vizsgálódásaival a neki rendelt utat választotta, amely szervesen következik munkásságának korábbi fázisaiból. Érdeklődésének középpontjában továbbra is ember és természet viszonyrendszere áll, a megfigyelés és a művészi újraalkotás gesztusaival kiegészítve.

Ahogy a nagy 20. századi német filozófus, Joachim Ritter írta a tájkép elméletéről szóló méltán híres írásában Arisztotelészre hivatkozva az „egész természetről”: „(...) minden természettől létezőnek alapjául szolgál, valamennyi [létezőben] jelen van. A természet szemlélése (teóriája) ezért filozófiailag azt jelenti, hogy benne a szellem a mindent átfogó »egészhez« és az »istenihez« fordul.”^[1]

Ez a szentencia-szerű kijelentés is rávilágít arra, hogy modern kor tájfestészetét – és ezzel együtt a most nyíló kiállításon bemutatott műveket is – milyen viszony fűzi az európai tájképfestészet filozófiájához, ahhoz a többszáz éves tradícióhoz, amelynek elmélete minden korszakban leképezte az ember és az őt körülvevő természet – egyre erősebben megbomló és átalakuló – viszonyát. Az Joachim Ritter mondta ki azt is, hogy az európai tájkép-festészet hagyománya mindig a természetből kiragadott képként formálódik meg és épp az emberi tekintet – és megfigyelés – az, amely megformálja és elrendezi azt. Minden esetben visszanyúl valamilyen előzetes tudáshoz és élményhez, amely segít rendszerezni és elmélyíteni a tapasztalatot. Ezzel a metódussal él Kondor Attila, aki az egyedi megfigyelést és tapasztalatot fordítja át egy univerzális tapasztalásbá, s emeli be művészetének középpontjába.

Fotó: Asszonyi Eszter

A most megnyíló kiállítás alkotásai is kitűnő példát nyújtanak erre, hiszen Kondor Attila majdnem minden alkotásban a teremtett világ és a művészi újratерemtés közötti egyensúlyt keresi. De mit jelenthet az egyensúlykeresés egy kortárs művész számára? Mit jelenthet egy olyan korszakban, amely folyamatos változással, a válsághelyzetek gyors hátra hagyásával kecsegtet és csak a jelenre fókuszál a múlt helyett? Mit jelent ez egy olyan, a festészet évszázados tradícióját mélyen megélő és megújítani szándékozó művész számára, mint Kondor Attila?

Nem véletlen, hogy a 18–19. század nagy európai festészeti műfajai (történelmi festészet, életkép-festészet, portréfestészet, *etc.*) közül épp a tájkép- és a városkép-festészet az, amely szervesen tud kapcsolódni a kortárs művészet áramlataiba is, hiszen ennek a művelői folyamatosan reagáltak az 20. század radikális, képromboló kihívásaira is. Én ezt annak tulajdonítom, hogy egyedül ebben a műfajban volt meg a lehetőség az ember és az őt körülvevő környezet, az emberi, a triviális és az isteni, a fenséges kettőségének újrafogalmazására és megragadására. A 19. század romantikus szemlélete még csak „fenségesként”, az az távoli vágyottként tekintett a természetre, míg a 20. század már az elvágyódás helyszínékként, sokszor nosztalgikusan és dicsőítve beszélt a bennünket körbevevő világról, miközben folyamatosan átalakítani próbálta azt, megteremtve az antropocén kort, és engedményt téve a természettudományok természetátalakító elveinek. Különösen fontos ezt tudatosítani a mai világban, amikor az emberiség a gyorsan változó természeti környezet miatt a régmúlt tudásához és tapasztalatához kell, hogy (egyre gyakrabban) visszanyúljon.

A Ritter által is említett „istenhez” és az „egészhez” való visszanyúlás igényéhez illeszkedik Kondor Attila festészete is, hiszen ennek a filozófiai kérdésfeltevésnek a részévé válik. Most bemutatott sorozatában is ennek, az ember és természet viszonyrendszerében megmutatkozó kapcsolatnak az elemzését végzi és a klasszikus retorika *modus*(alaphangoltság) fogalmait

közül a himnikust, a köznapi látvány transzcendenssé emelését választja. Nem véletlen az sem, hogy a kiállítás címével is a vertikálitást, a felfelé, az ég felé törekvést célozza, nem pedig a megszokottat, a horizontálist: így él a figyelem által biztosított szabadságtapasztalattal – amint ezt Kondor Attila egy korábbi írásában megfogalmazta.^[2] Tudatos eszköz ez azzal a céllal, hogy kibillentse megszokott állapotából a befogadói tekintetet, amelynek a végtelenül elnyúló horizonton túl a felfelé törő pillantást is meg kell tennie.

Fotó: Asszonyi Eszter

A látvány kiteljesítésének programja határozza meg tehát Kondor Attila képi felfogását is, amelyhez bátran merít az európai festészet hagyományából, folyamatosan újraértelmezve azt. De tudjuk, épp ez adja meg a kulcsot művei értelmezéséhez, egyensúly-keresésének munkájához. A tradíció tisztelete megmutatkozik a himnikus *modus* mellett a *techné*, a mesterségbeli tudás alkalmazásában is, hiszen Kondor Attilát folyamatosan inspirálja a klasszikus európai – elsősorban itáliai – festészet technikai fogásainak megismerése, ezek felhasználásának lehetősége: a velencei festészet lazúros ecsetvonásainak alkalmazásától a többretegben felvitt felületek áttűnő megoldásáig.

A kiállítás képei Kondor Attila azon szándékára is rámutatnak, hogy a tájképfestészetben rejlő lehetőségeket minél jobban kihasználja és ehhez alkalmazza az általa már birtokolt festői eszközöket, és térbeli és időbeli tapasztalattá is teszi őket.^[3] Megkeresni az egyensúlyt a természeti táj és a városi táj, a horizontális és a vertikális látvány, a nyitott és a zárt terek, a valóság (vagy a valóságnak vélt látvány) és tükörképeik között. Így jelenik ez meg a kiállítás a több képén is, *A kontempláció fénye* című képben és az *Aletheia*- és az *Emanáció* című sorozatokban is. Az egymásba áttűnő felületek, az érzéki kontrasztot képző formák, a finom tónusokkal jellemzett színátmenetek mind ezt szolgálják. S ahogy Kondor Attila több korábbi sorozatán, itt is megjelenik a látvány megnyitása a térbe és ezáltal az időbe. Ahogy az európai festészet egyik klasszikus megoldása – a tér átszerkesztése, átalakítása – az ajtó és az ablak

motívumának felhasználása is látható több most kiállított alkotáson látható. Ritkán gondolunk bele, hogy ez az egyszerű látványelem milyen enigmatikusan járul hozzá a festészet két dimenziójának felszabadításához, a kép a képben effektus megteremtésével, azáltal, hogy a zárt térből ki szabadba, az épített környezetből a természeti környezetbe irányítsa a tekintetet. Egy radikális megfogalmazású példája figyelhető meg a *Nyitott ajtónál*, amely letisztult, éteri világosságból enged kitekintést a titokzatos hátsókertbe, egyfajta modern *hortus conclusus*ba, távolabbra tekintve egy hegyre. Ez a kettősség járja át a hegyképeket is, amelynek vertikálitása, a város és az épített környezet felé való felemelkedése a magasabb szférák felé tekintő látvány allegóriája. A *Hegyváros*-sorozat festői kihívása pedig nem más mint a kényes és törekeny egyensúly megtalálása az ég színére átfordított architektúrára, az égbolt örök kékségének visszatükrözése és az emberi lakóhelyként szolgáló épületek között. Az így megteremtett mesterséges horizont lebegést idéz, két létállapot közötti testetlen lebegést. Nem véletlen, hogy a fenséges tájélmény *ideája*, eszméje az európai költészet és festészet világában a tenger mellett a hegy képében jelenik meg, amely szimbólum és valós helyszín egyben: közel lévőnek tűnik és mégis távoli, sokszor elérhetetlen. Ezért is tekinthetjük példászerűnek ahogy Kondor Attila ezt a sokszor szimbólummá nagyított motívumát, a hegyet, a látvány lehetőségének sokrétű bemutatásával újra és újra felhasználja. Ezt az egy látványban megragadható időt és teret tágítja a végletességig a *Láthatatlan város* című nagyméretű vásznon, amelyet a megidézett velencei templomtornyok, *campanilék* és a felmagasodó alpesi csúcsok közé ékelődő tér, az ott elterülő síkság hiányát is tudja érzékeltetni és ezzel a kereső tekintet figyelmét felkelteni. A látvány megragadásával és képpé formálásával így gondolja tovább Kondor Attila az *Aletheia*-képek tükörképeinek kettős szimbólumait, a motívum vízfelületen való megfordításán keresztül az „egész” és az „isteni” keresését.

Kondor Attila egyensúly-keresése a klasszikus táj- és városkép-festészet eszközeinek felhasználásával tovább folytatódik, ám ugyanoda érkezik vissza: a látvány által megteremtett és a művészet eszközeivel otthonossá és befogadhatóvá tett világ megértéséhez.

Kondor Attila: *Vertikális táj*
ResidentArt Galéria, Budapest
Megnyitó: 2024. szeptember 12.

[1] Joachim Ritter: *A táj. Az esztétikum funkciója a modern társadalomban*. In: Uő: *Szubjektivitás. Válogatott tanulmányok*. Ford.: Papp Zoltán. Budapest, Atlantisz Könyvkiadó, 118.

[2] Kondor Attila: *A figyelem mint a belső szabadság útja*. In: *Kondor Attila: A figyelem útja. Il cammino della riflessione*. Szerk.: Komolóssy Gyöngyi. Róma, Collegium Hungaricum, 2022. 16.

[3] Kondor 2022, 7–8.